

Kraków, 26.07.2016

WNIOSKI STOWARZYSZENIA KRAKOWSKI ALARM SMOGOWY WS. AKTUALIZACJI PROGRAMU OCHRONY POWIETRZA

W związku z rozpoczęciem przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu Ochrony Powietrza (POP) dla naszego województwa oraz ogłoszeniem o zbieraniu wniosków, które będą przeanalizowane w ramach przygotowywanego dokumentu, zgłaszamy następujące uwagi.

Konieczność wprowadzenia normy obszarowej określającej parametry emisyjne dla kotłów małej mocy na terenie całego województwa

Jak wskazują raporty z wdrażania POP za lata 2013-2015 tempo wymiany kotłów na terenie województwa małopolskiego jest wysoce niewystarczające. W latach 2013-2015 udało się wymienić zaledwie 25% kotłów oraz zredukować zaledwie 30% pyłów wobec celu średniookresowego na lata 2013-2015. Większość z wymienionych kotłów, bo aż 7854 na 9980, to wymiany zrealizowane w Krakowie. Poza Krakowem wymieniono jedynie 2126 kotłów. Pokazuje to, że obecnie POP jest realizowany w niewystarczającym zakresie, a działania podejmowana w jego ramach nie przekładają się na poprawę jakości powietrza w województwie.

Dzieje się tak głównie z powodu braku regulacji w zakresie ograniczania niskiej emisji, a więc emisji z kotłów małej mocy. Jak wskazują wyliczenia w ramach POP, niska emisja stanowi główne źródło zarówno pyłów, jak i rakotwórczego benzo[a]pirenu. Jedyne miejsce gdzie skorzystano z uprawnień jakie daje artykuł 96 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska to Kraków, gdzie przyjęto zakaz stosowania paliw stałych dla źródeł małej mocy. Jak pokazują liczby, przekłada się to w sposób bezpośredni na ilość wymienianych pieców - w latach 2013-2015 piece wymienione w Krakowie stanowiły 79% wymienionych pieców w Małopolsce. Wskazuje to na wagę regulacji dla procesu wymiany pieców.

Ponieważ stężenia zanieczyszczeń powietrza w innych miejscowościach Małopolski są często równie wysokie jak w Krakowie, trudno zaakceptować sytuację opisaną powyżej - brak aktywności większości gmin w zakresie wymiany kotłów. **Dlatego też postulujemy aby w aktualizacji POP zawrzeć projekt uchwały antysmogowej wprowadzającej na terenie całego województwa wymogi emisyjne dla wszystkich kotłów małej mocy (z kilkuletnim okresem przejściowym) oraz termin, do którego uchwała ta ma zostać przyjęta. Nie**

chodzi tu o wprowadzanie zakazu palenia węglem i drewnem na terenie całego województwa, a o zdefiniowanie maksymalnej dopuszczalnej emisyjności kotłów. Standardy emisyjne powinny odpowiadać lokalnej specyfice. Inna jest sytuacja, w miarę dobrze, przewietrzanego miasta, inna miejscowości położonej w kotlinie górskiej, a jeszcze inna miejscowości o statusie uzdrowiska. Przyjęte standardy emisyjne powinny wynikać z analiz przeprowadzonych w procesie prac nad POP. Przyjęte rozwiązania będą determinować kierunki działań na wiele lat i powinny uwzględnić nie tylko normy jakości powietrza stosowane obecnie, ale również zaostrzające się wymogi, np. w zakresie stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5}. Należy dążyć do tego, aby miejscowości uzdrowiskowe spełniały wymogi nie tylko prawa polskiego ale również wytyczne w zakresie jakości powietrza ustanowione przez Światową Organizację Zdrowia.

Bez wprowadzenia uchwały określającej standardy emisyjne dla całego województwa działania na rzecz poprawy jakości powietrza będą nieskuteczne. Powietrze nie zna granic. Jeśli dana gmina, np. Kraków, podejmuje zdecydowane działania na rzecz eliminacji niskiej emisji, a gminy ościenne nie robią w tym względzie praktycznie nic, to efekt działań samego Krakowa będzie ograniczony. Podobne zależności można zaobserwować w całym województwie.

Należy również dodać, że bez odpowiednich regulacji następuje trwonienie funduszy publicznych zarezerwowanych na wymianę pieców. W 2014 roku wymieniono w całej Małopolsce około 3000 kotłów i pieców, jednak w tym samym czasie zainstalowano około 13 000 pozaklasowych, wysokoemisyjnych kotłów w nowych i istniejących domach. Z jednej strony wydajemy dziesiątki milionów złotych na dotacje do wymiany kotłów, z drugiej efekt tych działań jest znoszony przez instalowanie nowych kotłów o wysokiej emisji pyłu i benzo[a]pirenu. Dzięki przyjęciu uchwały antysmogowej możliwe będzie zatrzymanie tego procesu i wytyczenie jasnego celu oraz wymogów, jakie instalacje grzewcze będą musiały spełniać za kilka lat. Bez uchwały wyznaczającej standardy dla kotłów, istnieje znaczne ryzyko, że środki jakimi dysponuje Urząd Marszałkowski w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego zostaną wydane, a te działania nie przyniosą oczekiwanego efektu czyli obniżenia stężeń zanieczyszczeń powietrza.

Bez regulacji POP pozostanie jedynie zbiorem „pobożnych życzeń”, a środki publiczne będą alokowane w sposób nieefektywny i nie przełożą się na poprawę jakości powietrza w Małopolsce, regionie należącym do obszarów o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu w całej Unii Europejskiej.

Konieczność doprecyzowania obowiązków gmin w zakresie informowania o jakości powietrza

W obecnym POP podział obowiązków między wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego, a gminy jest niejasny. Mowa jest o współpracy między centrami zarządzania kryzysowego, a gminami. W praktyce oznacza to jednak, że gminy nie informują mieszkańców o bieżącej jakości powietrza. Na 9 gmin posiadających stacje monitoringu powietrza, jedynie 4 wykorzystują Internet do upowszechniania informacji o jakości powietrza (przy czym informacje są ciężkie do znalezienia i schowane na podstronach), 3 prasę, a jedynie 1 gmina wykorzystuje radio, telewizję, czy tablice świetlne w przestrzeni

miejskiej¹. **POP powinien nakładać na gminy jasno zdefiniowane obowiązki w zakresie informowania o jakości powietrza.**

Wiele do życzenia pozostawia również działalność powiatowych centrów zarządzania kryzysowego - jest to miejsce, w którym informacja o bardzo wysokim zanieczyszczeniu powietrza często ginie.² **Zakres obowiązków w zakresie informowania o jakości powietrza należy szczegółowo określić również dla powiatowych centrów zarządzania kryzysowego.**

Konieczność wprowadzenia realnych progów informowania i alarmowania dla stężeń pyłu zawieszonego PM10

Ponieważ prawo Unii Europejskiej nie narzuca jednolitych poziomów informowania i alarmowych dla stężenia pyłu PM10, każdy kraj może przyjąć własne lub może ich nie przyjmować wcale. Większość państw europejskich, w trosce o zdrowie swoich obywateli, takie limity wprowadziło. Polska dołączyła do tej grupy państw, ale progi obowiązujące w naszym kraju są przeciętnie dwukrotnie, a czasem nawet czterokrotnie wyższe niż w innych państwach. W Polsce poziom alarmowy wprowadza się przy 300 µg/m³, a we Francji przy 80 µg/m³, na Węgrzech przy 100 µg/m³, w Czechach przy 100 µg/m³, a na Słowacji przy 150 µg/m³. Jest to tym bardziej niepokojące, że ze względu na skalę problemu jesteśmy znacznie bardziej narażeni na negatywne skutki oddychania zanieczyszczonym powietrzem niż pozostali Europejczycy.

Ponieważ Małopolsanie są szczególnie narażeni na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza apelujemy o urealnienie poziomów alarmowych i informowania w ramach systemu ostrzegania ludności przewidzianego w POP i dostosowanie ich do standardów europejskich. Poziom informowania nie powinien być wyższy niż 100 µg/m³, a poziom alarmowy niż 150 µg/m³.

Przyjęcie odpowiedniego poziomu informowania i poziomu alarmowego jest niezmiernie ważne dla ochrony zdrowia obywateli podczas podwyższonego poziomu zanieczyszczenia powietrza. Gdy przekroczony jest poziom informowania, informacja o wysokim zanieczyszczeniu powietrza powinna dotrzeć do możliwie jak największej liczby mieszkańców danego terenu. Osoby starsze, dzieci i kobiety w ciąży powinny ograniczyć przebywanie na zewnątrz, gdyż krótkoterminowy wpływ oddychania nadmiernie zapyłonym powietrzem jest szczególnie odczuwalny właśnie w tych grupach. Odpowiednie wytyczne powinny zostać przesłane do przedszkoli, szkół czy szpitali. W proces informowania o zanieczyszczeniu powietrza powinny zostać zaangażowane media. Dzięki tym działaniom rośnie też świadomość społeczna problemu smogu - a jest to przecież czynnik kluczowy dla wprowadzania zmian na rzecz czystego powietrza. Konieczne jest także dostosowanie nazewnictwa w indeksie jakości powietrza do skali wpływu jakie poszczególne poziomy zanieczyszczeń mają na ludzkie zdrowie. Powiązanie poziomów stężeń zanieczyszczeń z

¹ Analiza zawarta w: *Co wiemy o smogu? Informowanie o zanieczyszczeniu powietrza w Polsce*. Krakowski Alarm Smogowy. Kraków 2015

² Za przykład może posłużyć informacja z 6.01.2016. Pomimo przekroczenia poziomu informowania w powiecie nowotarskim, suskim i tatrzańskim, powiatowe centra zarządzania kryzysowego nie poinformowały społeczeństwa o wysokim zanieczyszczeniu powietrza, tłumacząc że: strona www znajdowała się w przebudowie, i tak ukazał się artykuł w jednej z gazet, dzień ten był wolny od pracy. (patrz: *Co wiemy o smogu? Informowanie o zanieczyszczeniu powietrza w Polsce*. Krakowski Alarm Smogowy. Kraków 2015)

informacją o zdrowiu, pozwoli na lepsze zrozumienie problemu. Jako przykład może posłużyć indeks stosowany w Stanach Zjednoczonych³:

Air Quality Index (AQI) Values	Levels of Health Concern	Colors
When the AQI is in this range:	...air quality conditions are:	...as symbolized by this color:
0 to 50	Good	Green
51 to 100	Moderate	Yellow
101 to 150	Unhealthy for Sensitive Groups	Orange
151 to 200	Unhealthy	Red
201 to 300	Very Unhealthy	Purple
301 to 500	Hazardous	Maroon

Konieczność zaostrzenia warunków przy wydawaniu pozwoleń zintegrowanych

W punkcie programu dotyczącym ograniczenia emisji przemysłowej, konieczne jest wprowadzenie bezwzględnego obowiązku uwzględniania stanu powietrza oraz najlepszych dostępnych technik przy określaniu dopuszczalnych wielkości emisji w pozwoleniach zintegrowanych.

Ze względu na skalę zanieczyszczenia powietrza w Małopolsce konieczne jest wprowadzenie zaostrzonych standardów emisyjnych dla instalacji objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, wprowadzenie całkowitego zakazu udzielania odstępstw od granicznych wielkości emisyjnych, o których mowa w art. 204 ust. 2 POŚ.

Konieczność uwzględnienia w Planach Działań Krótkoterminowych prognoz jakości powietrza.

Plan Działań Krótkoterminowych zakłada podjęcie zapobiegawczych czynności, które w efekcie mają przyczynić się do poprawy jakości powietrza. Duży wpływ na zły stan powietrza mają kominki na drewno które, jak często deklarują mieszkańcy, wykorzystywane są rekreacyjnie do zapewnienia miłej atmosfery w domu. Ponieważ zazwyczaj jest to alternatywne źródło ogrzewania, konieczne jest wprowadzenie czasowego zakazu palenia w kominkach przy wystąpieniu pierwszego stanu zagrożenia oraz w sytuacji gdy prognozy wskazują na wystąpienie pierwszego stanu zagrożenia (stężenia 24-godz. pyłu PM10 osiągają wartość $> 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Konieczność wyeliminowania procedury spalania przepracowanego oleju samochodowego oraz pozostałości roślinnych

³ <https://airnow.gov/index.cfm?action=aqibasics.aqi>

Ze względu na powszechne zjawisko jakim jest spalanie przepracowanego oleju smarowego w zakładach samochodowych, konieczne jest doprecyzowanie Programu ochrony powietrza pod kątem wprowadzenia celów ilościowych w zakresie liczby kontroli palenisk dla poszczególnych gmin, z uwzględnieniem zwalczania niedostrzegalnego dotychczas problemu, jakim jest spalanie oleju w zakładach samochodowych. Artykuł 183 Kodeksu karnego, mówi, że: „Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”

Spalanie przepracowanego oleju samochodowego, odpadów oraz pozostałości roślinnych w obrębie skupisk ludzkich wyczerpuje znamiona opisanego przestępstwa i w takich kategoriach powinno być rozpatrywane.

W imieniu Krakowskiego Alarmu Smogowego

Andrzej Guła